

Правові й етичні засади користування технологіями штучного інтелекту в досудовому розслідуванні в умовах воєнного стану

Владислав Негребецький

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник, лабораторія «Використання сучасних досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю», Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0478-6533>, email: vladislavnegrebetsky@gmail.com

Проаналізовано правові й етичні засади користування технологіями штучного інтелекту в досудовому розслідуванні в умовах воєнного стану. Обґрунтовано необхідність збереження вирішальної ролі людини, процесуальних гарантій і судово-експертного контролю відповідно до європейських стандартів.

Ключові слова: штучний інтелект; технологізація; досудове розслідування; воєнний стан; судова експертиза; етика; права людини.

Legal and Ethical Foundations for the Use of Artificial Intelligence Technologies in Pre-Trial Investigation under Martial Law

Vladyslav Nehrebetskyi

The theses analyze the legal and ethical foundations for the use of artificial intelligence technologies in pre-trial investigation under martial law. The necessity of preserving the decisive role of humans, procedural safeguards, and judicial expert oversight in accordance with European standards is substantiated.

Keywords: artificial intelligence; technologization; pre-trial investigation; martial law; forensic examination; ethics; human rights.

Воєнний стан в Україні суттєво трансформував характер досудового розслідування, зумовивши різке зростання обсягів цифрової інформації, яка підлягає фіксації, аналізу та процесуальному оцінюванню. Руйнування інфраструктури, обмежений доступ до місць подій, масовість воєнних злочинів, злочинів проти людяності та колабораційної діяльності об'єктивно ускладнили користування традиційними криміналістичними методами й засобами. У цих умовах органи досудового розслідування дедалі частіше звертаються до технологій штучного інтелекту як інструментів аналітичної підтримки, здатних забезпечити оперативну обробку великих масивів цифрових даних [1; 2].

Водночас інтенсивне впровадження технологій штучного інтелекту в процесуальну діяльність актуалізує комплекс правових і етичних питань, що безпосередньо стосуються дотримання прав людини, принципів кримінального провадження та гарантій справедливого судового розгляду. Штучний інтелект не можна розглядати як самостійний суб'єкт кримінального процесу або ав-

тономне джерело істини. У досудовому розслідуванні він виконує винятково допоміжну функцію, спрямовану на попередню технічну обробку, систематизацію та аналітичне узагальнення інформації. Автоматизація аналітичних процесів не повинна призводити до автоматизації процесуальних рішень або підміни кримінально-процесуального розсуду людини алгоритмічними висновками [3].

Європейські правові й етичні стандарти у сфері застосування штучного інтелекту в судочинстві спираються на принцип збереження повного людського контролю над алгоритмічними системами. В Європейській етичній хартії про використання штучного інтелекту в судових системах та їх середовищі наголошено, що алгоритмічними інструментами можна послуговуватися лише як допоміжними засобами, а відповідальність за прийняття рішень завжди залишається за суддею або іншим уповноваженим суб'єктом [4]. Аналогічні підходи закріплено у Висновку Консультативної ради європейських суддів № 26 (2023), у якому прямо застерігають від будь-яких форм автоматизованого правосуддя та

підкреслюють необхідність збереження незалежності суддів і процесуальної автономії сторін [5].

Важливе значення для правового регулювання користуванням штучним інтелектом має також Регламент Європейського Союзу про штучний інтелект (*AI Act*), який уважає системи штучного інтелекту, застосовувані у сфері правосуддя та правоохоронної діяльності, належними до категорії високоризикових і встановлює підвищені вимоги щодо прозорості, людського нагляду й управління ризиками [6]. Рамкова конвенція Ради Європи про штучний інтелект, права людини, демократію та верховенство права (2024) додатково закріплює обов'язок держав забезпечувати такі механізми використання штучного інтелекту, які не підривають фундаментальних прав і гарантій особи [7].

У кримінальному провадженні докази, отримані із застосуванням технології штучного інтелекту, потрібно оцінювати з позицій допустимості, належності й достовірності в загальному доказовому масиві, що відповідає положенням ст. 94 Кримінального процесуального кодексу України [8]. Слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінюють кожний доказ з точки зору належності, допустимості та достовірності, а сукупність зібраних доказів — з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення [8; 9]. У перспективі у цьому контексті суттєву роль можуть відігравати інститути спеціальних знань і судової експертизи, оскільки саме експерт, який має спеціальні знання у сфері інформаційних технологій і штучного інтелекту, здатний дослідити алгоритм, методика, вхідні дані й умови функціонування відповідної системи в процесі отримання доказів.

Залучення експерта є особливо важливим з огляду на те, що слідчий (прокурор, суд) не є фахівцем у галузі функціонування алгоритмічних систем і не може самостійно (без залучення спеціаліста) оцінити наукову обґрунтованість, похибки або потенційну

упередженість результатів, отриманих із застосуванням штучного інтелекту [8]. У таких випадках інститут спеціальних знань дасть змогу забезпечити належний рівень процесуальних гарантій і створить можливості для сторони захисту ефективно оскаржувати дії органів досудового розслідування.

Етичні ризики користування штучним інтелектом в умовах воєнного стану є не менш значущими. Поміж них особливе місце посідають ефект алгоритмічної упередженості, непрозорість алгоритмів, технічні похибки та ризик непропорційного втручання у приватне життя. Воєнний стан, з одного боку, підсилює потребу в технологічній ефективності, а з іншого — загострює небезпеку формалізації правосуддя, за якої алгоритмічні висновки сприймають як апіорно правильні без критичної перевірки людиною.

Отже, користування технологіями штучного інтелекту в досудовому розслідуванні в умовах воєнного стану є об'єктивною необхідністю, однак його потрібно здійснювати винятково в межах чітко визначених правових та етичних засад. Європейські стандарти та практика переконливо свідчать про неприпустимість автоматизованого прийняття процесуальних рішень і необхідність збереження вирішальної ролі людини-правника в кримінальному провадженні. Подальший розвиток цього напрямку потребує доктринального осмислення, нормативного уточнення і активного залучення судово-експертної спільноти до формування безпечної та орієнтованої на контроль з боку людини моделі застосування штучного інтелекту в кримінальному судочинстві.

Перелік джерел посилання

1. Шкелебей В. А., Галаган В. І., Удовенко Ж. В. Проблеми законодавчого врегулювання використання штучного інтелекту під час досудового розслідування в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4. Вип. 90. С. 355—361. DOI: 10.24144/2307-3322.2025.90.4.51 (дата звернення: 12.04.2026).
2. Шевчук В. М. Криміналістичне забезпечення розслідування воєнних злочинів: цифровізація, інновації, перспективи / *Military*

- offences and war crimes: background, theory and practice : scientific monograph. Riga : Baltija Publishing, 2023. С. 795–822. DOI: 10.30525/978-9934-26-302-6-35 (дата звернення: 12.04.2026).
3. Негребецький В. В. Технологізація у кримінальному провадженні — шлях підвищення обґрунтованості судового рішення / Topical Issues of Procedural Law in Ukraine : scientific monograph. Riga : Baltija Publishing, 2025. С. 631–654. DOI: 10.30525/978-9934-26-538-9-23 (дата звернення: 12.04.2026).
 4. European Ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environment. *Adopted at the 31st plenary meeting of the CEPEJ* (Strasbourg, 3–4 Dec 2018). Strasbourg : Council of Europe, 2018. 79 p. URL: <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (дата звернення: 12.04.2026).
 5. Consultative Council of European Judges (CCJE). Opinion No. 26 (2023) on the use of assistive technology in the judiciary. Strasbourg : Council of Europe, 1 Dec 2023. 21 p. URL: <https://rm.coe.int/ccje-opinion-no-26-2023-final/1680adade7> (дата звернення: 12.04.2026).
 6. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence and amending Regulations (EC) No 300/2008, (EU) No 167/2013, (EU) No 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 and (EU) 2019/2144 and Directives 2014/90/EU, (EU) 2016/797 and (EU) 2020/1828 (Artificial Intelligence Act). PE/24/2024/REV/1 / European Union : web. 2024. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj/eng> (дата звернення: 12.04.2026).
 7. Rotenberg M. Framework Convention on Artificial Intelligence and Human Rights, Democracy and the Rule of Law (Council Eur.). *International Legal Materials*. Vol. 64. Is. 3. 2025. Pp. 859–902. DOI: 10.1017/ilm.2025.1 (дата звернення: 12.04.2026).
 8. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 12.04.2026).
 9. Pusey A., Ramkissoon B. 86% fake – 100% admissible? Rethinking evidence in the AI era. / Kennedys Law LLP : web. 26.01.2026. URL: <https://www.kennedyslaw.com/en/thought-leadership/article/2026/86-fake-100-admissible-rethinking-evidence-in-the-ai-era/> (дата звернення: 12.04.2026).